
POSTAWY LITURGICZNE PODCZAS EUCHARYSTII

W związku z podjętą decyzją o dostosowaniu postaw liturgicznych do przepisów liturgicznych obowiązujących w całym Kościele, od II niedzieli adwentu chcemy wprowadzić te zmiany w życie. Jak to jest napisane w ogłoszeniach, nie będą one wielkie. Aby jednak łatwiej było je zaakceptować pragniemy w tym dodatku wyjaśnić sens i znaczenie poszczególnych postaw liturgicznych ponieważ postawy i gesty w liturgii mają swoją symbolikę. Samo ciało ludzkie ma swoją wymowę w liturgii.

Ogólne Wprowadzenie do Mszału zwraca uwagę na to, iż *"jednakowa postawa ciała, którą powinni zachować wszyscy uczestnicy liturgii, jest znakiem wspólnoty i jedności zgromadzenia, wyraża bowiem, a zarazem wywiera wpływ na myśli i uczucia uczestników"* (nr 20).

Jak zewnętrzne zachowanie się człowieka wynika zawsze z wewnętrznego usposobienia, tak również w liturgii zewnętrzne wykonywanie pewnych gestów jest przejawem przeżyć wewnętrznych. I z drugiej strony: przyjmowanie zewnętrznych postaw potrzebne jest dla obudzenia i rozwijania w sobie wewnętrznego kultu Boga. Kult bowiem ze swej natury ma charakter całościowy; to znaczy dotyczy tak wnętrza człowieka, jak i jego ciała. Ludzie praktykują pewne gesty dla głębszego i żywszego zajmowania się sprawami Bożymi. Tak jak ludzie okazują sobie miłość i uczucia za pomocą gestów; tak w liturgii; postawy i gesty są znakami miłości do Boga. Dlatego tak ważne jest, by były zachowywane i wykonywane z czułą starannością, czcią i skupieniem. Dotyczy to zwłaszcza nas - sług Ołtarza, z których wzór ma czerpać całe zgromadzenie liturgiczne. Czym różni się postawa od gestu? Postawa dotyczy układu całego ciała, gest zaś jego części: najczęściej głowy lub rąk.

Postawa stojąca

Postawa stojąca jest wyrazem uszanowania. Wszędzie na widok osoby wyżej postawionej przybiera się postawę stojącą. Podczas liturgii postawa stojąca jest zewnętrznym znakiem głębokiego uszanowania dla Boga jako najwyższego Pana (Mt 6,5; Mk 11,25; Łk 18,11; 22,46).

Postawę stojącą przybierają także osoby pośredniczące między dwiema stronami. W szczególności przysługuje ona celebransowi sprawującemu liturgię, jako pośrednikowi między społecznością wiernych a Bogiem. Stąd celebrans stoi, gdy czyta słowo Boże i odmawia modlitwy. Stanie jest znakiem radości z odkupienia. Dlatego od czasów apostoelskich w czasie sprawowania misterium zbawienia, przyjmowano postawę stojącą, zwłaszcza w niedzielę (dzień zmartwychwstania) i w czasie wielkanocnym.

W postawie stojącej Ojcowie Kościoła widzieli symbol świętej wolności dzieci Bożych. Uwolnione od grzechu i nie są już niewolnikami. Omawiana postawa stojąca oznacza też gotowość do działania w liturgii.

Kiedy zachowujesz postawę stojącą?

- Od początku Mszy Świętej aż do czytań.
- Od wersetu „Alleluja” przed Ewangelią aż do zakończenia Ewangelii.
- Podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej.
- Podczas procesji z darami ofiarnymi.
- Od wezwania kapłana „Módlcie się, aby moją i waszą ofiarę...” aż do „Święty, Święty ...” włącznie.
- Po aklamacji „Oto wielka tajemnica wiary” aż do „Baranku Boży” włącznie.
- Podczas Modlitwy po Komunii św. oraz obrzędów zakończenia.

Postawa klęcząca

Postawa klęcząca zarówno jako dłuższa postawa modlitewna, jak również chwilowy gest, w liturgii chrześcijańskiej oznaczała wielbienie Boga i była postawą typowo chrześcijańską.

W Nowym Testamencie znajdujemy aż 59 wzmianek o przyjęciu postawy klęczącej. Miała ona trzy formy; padnięcie na twarz (Pwt 26,10), upadnięcie do stóp (Mk 1,40) i klęczenie (w Starym Testamencie: 2 Krn 6,13, a Nowym Testamencie: Dz 9,40). Przykład modlitwy na klęczkach dał nam sam Chrystus Pan modlący się w Ogrodzie Oliwnym (Łk 22,41). Święty Szczepan – pierwszy męczennik Kościoła, oddaje swoje życie ukamienowany klęcząc (Dz 7,54-60). Już od IV w, przyklękano przed świętymi przedmiotami jak: kościół, próg kościelny, ołtarz, krzyż oraz przed osobami jak: biskup czy kapłan, na znak szacunku.

W tym samym okresie postawa klęcząca nabrała również znaczenia pokutnego i błagalnego. Stała się znakiem człowieka skruszonego poczuciem winy oraz znakiem prośby człowieka szukającego opieki i pomocy. Pokutny charakter tej postawy sprawił, iż synody diecezjalne, a nawet Sobór w Nicei (325 r.) zakazywały w ogóle postawy klęczącej w Niedziele i w całym okresie paschalnym. Klękano natomiast w dni postne oraz w okresie Wielkiego Postu. Do przyjęcia postawy klęczącej, a następnie powstania zachęcał wezwaniem diakon.

W XI w. powstała herezja Berengariusza z Tours, archidiacona tamtejszego Kościoła. Zaczął on nauczać, iż chleb i wino w trakcie Mszy pozostają w zasadzie tym, czym były, nie ulegają żadnej istotnej przemianie, a stają się tylko szczególnymi symbolami Ciała i Krwi Chrystusa. Reakcją wiernych był rozwój kultu Chrystusa obecnego w Eucharystii; klękanie znów stało się symbolem wielbienia Boga w pierwotnym znaczeniu. Dlatego klęczy się przy adoracji Najświętszego Sakramentu, przy modlitwie zanoszonej do Boga i podczas różnych nabożeństw, których głównym celem jest zawsze wielbienie Boga, niezależnie od ich charakteru.

Przez ukłonienie człowiek wyraża swoją małość wobec Boga. Gest ten jest znakiem adoracji: pokornego uwielbienia Bożego Majestatu. Czytamy w liście św. Pawła do Filipian (Flp 2,6-11): „aby na imię Jezusa zgięło się każde kolano, istot niebieskich i ziemskich i podziemnych”. Dzisiaj klęczenie symbolizuje wielbienie Boga. Jest także znakiem usposobienia modlitewnego, pokutnego i błagalnego. Św. Hieronim uczył, by przyklęknięciu ciała towarzyszyło także „przyklęknięcie serca” – a więc należyte usposobienie wewnętrzne. Za papieżem Benedyktem XVI można powiedzieć: „Gdzie zanika postawa klęcząca, tam trzeba ponownie nauczyć się klękać” (kard. J. Ratzinger: Duch liturgii). Można jeszcze dodać; gdzie nie ma modlitwy na klęcząco, tam ustaje pobożność.

Kiedy w czasie Mszy św. zachowujesz postawę klęczącą?

- po śpiewie: „Święty...”
- na słowa: „Oto Baranek Boży ... Panie, nie jestem godzien...”
- w czasie adoracji Najświętszego Sakramentu

Postawa siedząca

Pozycja siedząca według starożytnego zwyczaju przysługiwała urzędnikom, nauczycielom i sędziom jako znak władzy i godności (Ps 106,32; Mt 19,28; Łk 4,20). Sam Chrystus siedząc nauczał w świątyni jerozolimskiej: Łk 2, 46. Biskup zasiadał na swojej katedrze i z niej nauczał oraz przewodniczył liturgii. Podobnie czynił prezbiter. Sprawując sakrament pokuty kapłan zajmuje pozycję siedzącą na znak powagi urzędu sędziowskiego. Władzę sędziowską kapłan wykonuje w imieniu i w obecności Chrystusa.

Wierni w kościele nie zawsze siedzieli. Przez całe wieki w kościołach nie było ławek. W średniowieczu podczas nabożeństw wierni wspierali się na laskach różnego kształtu. Miejsca siedzące przewidziane były tylko dla duchowieństwa (stalle, sedilia). Siedzenia dla wiernych wprowadzili dopiero protestanci w swoich kościołach. Za ich przykładem poszli katolicy najpierw w krajach, w których było dużo protestantów, a później w całym Kościele powszechnym. Do ławek kościelnych katolicy dodali klęczniki (w protestanckich ich nie ma). Instrukcja Stolicy Apostolskiej z 1964 r. pisze: „Wiernym należy wyznaczyć miejsca ze specjalną troską, aby oni i wzrokowo i duchowo mogli należycie brać udział w świętych czynnościach. Wypada, aby według zwyczaju postawić do ich użytku ławki lub krzesła”, (nr 98).

Siedzenie jest także postawą słuchającego ucznia. Jest znakiem skupienia, przyjmowania i rozważania Słowa Bożego (Łk 2,46; 10,39; 1 Kor 14,30; Dz 20,9).

W którym momencie siedzisz w czasie liturgii Mszy św.?

- podczas czytań mszalnych (z wyjątkiem Ewangelii), psalmu responsoryjnego i kazania (homilii) oraz ciszy po kazaniu
- podczas przygotowania darów ofiarnych (z wyjątkiem tych ministrantów, którzy podają ampułki)
- podczas rozdawania Komunii św. i chwili ciszy po Komunii św.,
- w czasie ogłoszeń parafialnych

